

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫҢ
15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

№ 10 (8455). 2000 СЫЛ. ТОНСУННЬУ 27 КҮНЭ, ЧЭННЭР, СЫАНАТА—4 СӨЛК, 10 ХАРЧЫ.

Улуус мунньагын XXII сессията

2000 СЫЛЛААБЫ БЮДЖЕТ БИГЭРГЭННЭ

Тохсунгуу 21 күнүгэр Улуу Мунибадын уонарат-
тах XXII сессията ытылланна. Сессияна Улуу
Мунибадын председатели А. Р. САРҢЫДАЕВ сала-
йаа ытта.

Сессия жүрүүтүгөр 3 боппурус килларилиниэ. Бастакы, «Удуус 2000» сыллаах бюджет» боппуруска ааспыт сыллаах бюджет тулуутун, 2000 сыл бюджетин сыыспараларын улуустаагы үи управлениетин аачалынга М. М. ӨКОНЕШИННОВ аһитиһиэрдэ. Ытырыыллаахтар уонна Удуус Муннаагын депутаттара киниттэн албох Боппуустары биэрэн туһаанаах аһитиһтэрин ыдылар.

Дүүдлэлийнх бастагчдын хягтгыг үерх управ-
ленийын начальниги М. А. НИКИФОРОВ кишлэр
салааларыгэр материальнай ороскуоттар дэлэ мста-
тайгаа 46 мөл. солк. керүллүбүтэ аһара кыратын бэ-
лиэгээтэ. Итинтэн анардас оттукиа 30-ча мөл. солк.
гутууллара кууудлэр. Онон мстатыйаларыман үб-

аттарыны хатван олохтоохтук толкуйдаан бигирт-
тигн килтернэххэ мада днэто. Хаһайыстыбаннай
ороскуоттарга туһууан үбү көрөргө туруоруста. Вете-
риннар сөбизтэрий председателиэ Л. Д. ВАРШКОВА
быйыл Кыаһын 55 сыла туоларынан ветеринар
дьээлэрин өрөмүөннээһингэ, чыгуэтихлэри огорууга
үбү көрөргө эттэ. Киинизммит балыһа мылаабынай
араһа Г. Н. АЛЕКСЕЕВ киинлэр салааларыгар ма-
рымыны утары сэрэтэр үлэлэри мытыһа олохтоох
бюджекка киинэр нолуонтаргаи смаллаах үбү көрө-
ргө туруоруста. ЖНХ управлениетын начальнига В. И.
НОВГОРОДОВ байытэ салыйар управлениетыгар, де-
путат, Чурапчы орто оскуолатын директора В. Н.
КОРКИН оскуолада хаһайыстыбаннай ороскуоттар-
га, оралор сэлэтигиниз маалдымаларын эмтээһингэ,
улауус баһылыгын солбуулааччы И. И. ЯКОВЛЕВ, де-
путат А. М. СЛЕПЦОВ улауустанды айар түмсүүтү
үбү көрөргө туруорустуллар. Улауус баһылыгын бас-

КУЛЬТУРА ТЭРИЛТЭЛЭРИН СОРУКТАРА

— «Ааспыт 1999 сылы туох ентэһиниэрдах ту-
хунууһунит, сааһа үүмүүт дьылга туох быһаан-
нааххытый?» — диин улуустамгы культура упр-
авлениетыттан ыйыттыбыт. Онуоха управле-
ние методической комиссии сабыдассайа Галина
Гаврильевна МАКАРОВА бу курдук кэп-
сэтир:

—Анхныг сэд үгүе бэлэгтэгийн тус кулуунтартайг министрелыбыт уонна Правительствэ өтүлэрлэтигэр болгомото ууруллубута буолар. Бэс айыып 14 күнүгэр Дьоккуускай куоракка СР Президиэнэ М. Е. Николаев култура уонна искусство ветераннарыа кытары көрсүһүүтэ буоабута. Манна билиити улуустан өр сылларга култура айтэтигэр үлэһээбит В. Д. Панигина, М. П. Нустина уонна билиити да айымнылаахтык үлэһии сүлдьүр Н. М. Заболотская кыттыһын ылымтара. Көрсүһүүтэ култура айтэтин бэри үлэһиттэ: уус-уран салайааччылар, кинээ, библиотекка коллективтара, музейдар нэһиликтэһинэ културнай сымнилангыи тэрийишэ көлүөнэлэр правястепной-духовнай ситимнэри алыһынарыахтаахтарын уонна салгыи сайыннарыахтаахтарын туһуваан тоһороллоон бэлэгтэммитэ. Тус сирин културнай кинизэри түмөр сымлан президентскэй ситим тэрлиилбита. «ИТИИ» диил баттаах. Ол быһаарыыта манык: интеллектуальнык, инновационнык творческей идея бастаан буукубаларыттан турар. Ситимтэ социальнай хайысханы тутуһар, илэлэригэр үрдүк таһымнаах маастарыстыбалаах, сапта формалары, идеялары олохтуур оныттаах култура уонна искусство тэрлэтэлэрэ илэрлииллбиттэрэ. Барыта 24 са күнүгэр билиити улуустан Чурапчытаагы народнай театр Манна сиртэ арыс народнай коллективтарытыгар бирдэнэ бэйэлэригэр 50-нуу тыһынча сокуубайдаах көмө энэ Президент өттүттэн бэрдилибита. Олун театрыт президенттэний ситимнэ кинээ, коллективтарыт материальнай-техническэй базалара хагыныраар дьобун көнөнү ылан, үлэһиттэ-хамсыырга сапта садахтар арыллыһылар. Ити-бастакытыппан. Иккинчиил, өрөмүсүнүүр-сөрүтөр үлэһэр үгүе кулуунтарбытыгар энэ хайа да сымлааһар хоннохтоохтук ытыһыһыһылар. Үл көрүлүн. «Айылдаагытэ» улаахан үлэ барытын дьоб-сөргө бэлэгтэи көрбүт буолуохтаахтар.

Байбэит мытар дышаларыбыз барылары былаан бы-
лымытынан бардылар. Сыл ахсын ымыталар улуу-
таабы «Алаас сибөкчилөрө», «Маралайы оһуордара»,
«Маарыктаан аадымдары», «Сааскы ымылаһаһтар»,
«Уран тарбахтар» көрүү-конкурстар үгү өгөнү, ды-
ну хаһон көхтөөхтүк ымылаһымылар. Ору музыкаль-
ный оһкумалдарын республикатаабы көрүүгө Чурап-
чытаабы музыкальнай оһкула (директор Е. А. Нов-
городова) үгүсүүгө ансамбл басталыта, Чурапчы-
таабы народный театр республикатаабы көрүүгө бас-

таж, Грѣхъ-прѣстѣпникъ.

«Идлэх дүгжэргэн-байдалыг олох мэдэгдэл» дээр дүгжэргэни юу үрдүн таһымна аасныта Мавинан жүрүүдэр тм сириттөн сана талваннар тахсынларьгар улахан олугу уураллар. Холбоур, соторутаарьга аан дойдутаарь оро ырыатын конкурсу гар лауреат уовна дипломант буолан кэлбэт ободор Г. Ноговицын, В. Федорова уовна К. Егорова аан бастаан бэйэлэрин түөдөлөрүн, улуустарын нингэр санээринин мланнар республикага тахсыбыттара.

—Сыл түмүүгүнөн хавшык нулууптар бастыг үнэлэхтэрий?

—Улзус үрдүн биригтэ 27 сынналан киинээр бааллар. Сыллаагы былааннарын биитиги кытары сөнгөнөн огостон, олохтоох эйиллиниэ уратытык, дьарыгын учуоттаан, общественный олох эрхбиллэр-ригэр сөп түбэлэи үлэлиллэр. Бастыг үлээлэрини иккэ тутта ааттыбыт «Айыллаан» Сыннал киини (директор В. П. Герасимов). Манна народнай театр үлэлиир, иккэ үлэтин-хамнаын улзус доно корубилэ олорор. Ону таһынан араас дьаһаллар, диско-тенаалар, олохтоох автордар айар кыһалар үтүстүк буолла. Директивэги культурнай-эстетическэй иккэ (директор А. Т. Амосова, үүс-уран сал. К. М. Тарабукина) үлэтин билигин кэм сирини түөлбөлөргө тирөөрөн ытар. Манна араас түмүүлэр, сүбөлөр, кууһуоктар бэрт сэргэхтик үлэлиллэр. Народнай театрдар улууска ара буолбукка, республикага иккэ-иккэ биллэр. Чыапсараагы культурнай-сынналлар иккэ (директор Е. Д. Сорокумов, үүс-уран сал. С. А. Борисова) хоровай-маассабай искусствонь сайыкка-рымыга үүс сыратын уулар. Манна Е. М. Лытнина сайайамтынан эр доно, олоор хордара айымнылаах-тык үлэлиллэр. Сыллаагы «Айан» ВИА баар буолан сүрдээх сэргэхтик олороллор. Бу ансамбль, төрүлүн бэрт 20 сылын соторутаагыта билинээбит. Нэһилиэк хас да күүлүнэ ыччата бу бөлөххө уһаарыллыбыта. Ансамбль үүс-уран сайааыччыта П. Г. Винокуров КСК-га методистаабыта, билигин директоруна апа-нан үлэээн арар. Олор хайа нэһилиэккэ салса идея, сүүрээи киллэрэр бөлөх дуу, ансамбль дуу баар буол-ларына, ол нэһилиэниэ культурнай-сынналлар оло-лор сүрдээх төһүү буолар. Маннаах эбэн нэбис дыа-кэргэн кииннэрини сүгүннээр түөлбөнүн үлэни. Бу барыта культура төрүтүлэрин мкса кыттыла-рынан кыттылар.

—Санта үүмүүт 2000 сылга үлэбэ-хамнасыа туох соруктар туралларыт?

—Бийнх уяахан дөтөлхөр бодитоймалар. Ол кур-
дуж, улуушут тарилалбата 70, Улуу Кыайы 55 снл-
лара буолаллар. Маман снбөөстөө, уус-уран самодей-
тельность фестивала мытылыага. Балаһыанһатын
тардатын, быһааран турабыт. Бу фестиваль түмүгүнөн

МЫРЫЛА БААҢНАНЛАРА

Халаанын уутун сымлата ахсын өрүсүүтүр өд-
домтүк кутар ытык үрөхнэт Кэннэдэ аатын сүтэр баа-
һынай халаайыстыбатын Л. Г. Собакин салайар.

Леонид Григорьевичаах длаа мэргэжилн үзэлчиллэр, хайаайсгымбаларыг 27 сүөлүлээхтэр, 21 сымгылаахтэр, ол нийтлэ 16-та биэлээхтэр, 10-ча төбө сибинийлээхтэр, 20-чэ куурусалаахтэр, икки сайм-зы ниталлэр. Асмыт сайын 10 гектарга эбиас ыһан 8 тоныны хамуйдулар. Баанынайдар 9 тонна үүтү, 1,67 тонна аги кооперативка, ону төгэ сыммыты, ору-руот айын марайсынга туттардылар.

Сүөһү боруудатын тупсарыыга биэр идэһэлэрин көбүлөө, Уус-Алдан улуусунан тилиһэ сүүрөн 20-чэбэ тилиһэ үрдүк хааннаах сүөбүлэри иһилиннэ аҕаллылар. Быыл бурдуударын сириг өссө 10 гектарынан көпөтөр, 20-чэ тоҕо сибинниһэ хаһайыстыбатын тутар былааннаахтар.

A. MAKAROV

таны солбуйлааччы, депутат П. Н. МИШКИН үбү-
харчыны улуус бюджетаттан эрэ буолбакка, атын ха-
наалларынын эмиэ көрдүүр наадалаагар тохтоото.
Улуус бюджета 99360,5 тыһ. солк. бигэргэниэ.

Иккинхизнэ, 2000 снл мулун тутар 26 күнүдөр олохтоох бэрестэбиитэлиний органиэргэ быыбардар бараларынан, Чурапчытаагы территориальнай быыбардыыр комиссия 2000 снл зохсуунуу 20 күнүнээдэ «Удуус Муһуадын депутаттарыы быыбарысар биридии мандаттаах быыбардыыр уокуруктары тэрийиитунунан» уураада биэргээнэ. (Уураах, уокуруктар хаһыанка бэчээтэнээлээ).

Үсүүшүн, «Улуустаады нини балыһада Н. Н. Сокольников аатын ингэрэн түһүһүн» бонкуруос көрүлүпэ. Улуус Муниһада быһыл улууска балыһа тэриллэбитэ 100 сыла туоларынан сибээстээн биһиги улуустуттар доруобуйа харыстабыла сайдытыгар улахан үтүөлөрүн учуоттаан, Саха бастамы прайми, биллиилээх общественный уонна политической деятель Пронорий Нестерович Сокольников аатын Чурапчытаады нини балыһада ингэрэгэ СР Правительствотугар көрдөһүү түһүлөөтэ быһаардан.

А. СЛЕПНОВ

улуус күннэрин республикабыт столдатыгар Дьокуускай куораттаах кыттаахпыт. Кыайыы 55 сыла туолуутугар мам ыйын 9 күнүгэр иккисиннэр күнүгэр концерттара былаанниһар, ол кэбинтээн бэс ыйыгар эмиэ куоратка фестивалга кыттаахтара. Ыһыах эмиэ бу икки бөлгө даталар ааттарынан ымытыллыада. Ыһыаҕы хайдах ымытыаха сөбүгөр хоймат норуо көмөстүн таһаарар. Дьон-сэргэ саяаттын билиэтинин бөлөкөбүт.

—Билгийн республика үрдүнэн «2000 сылга—2000 үгүө дьаала!» дигэн хамсаанын саралалла, Манна эһиги түгүөн кытаабымы?

— Чурагчы сэлэнгынэтиг бигр көрө нөстүүдэхэ тогторугар «Маарыкчаан» дигн аягтаах кырдыагас кулуубу дыш өйдүүрө буолуо. Билигин бу тогторго административнай киин тутулла турар. Сайын бүтэрэн, үлэҕэ киллэрэр баҕалаахпыт. Үгүс артист, суруйааччы кыпат үүнүпэрэн тахсыбыт төрүт сиритэр Бахсыга сана нулуун народнай тутуу билиһынтынан олохтуулаан, билигин көндөйө бүтэн турар. Ситэраллэригэр уи наада. Ону Кыймын 55 сылынан сибээстээх, хоту көһөрүдүгү содууланан эмсэрэлээбиттэ чөлүгүр түһэрип программатыгар киллэртэрип туттарыахтыгыт баҕарабыт. Кындагы худолоник К. К. Колесов салиһынтынан «Олонхо дөйүдүт» дигн культурнай-этнографическай киин ситэн үлэҕэ кириэхтээх. Манна Сергей Зверев төрөбүтэ 100 сылыгар аһааах республикатаагы олонхо түһүлүтэ мыһаллара быһаананар. Араас улуустартан олонхоһуттар кэлэп ыгытаахтара. Олонхоһу бастаан иккэ үөрөннөхтөөхтө. онтон толороччулар үүннө тахсыахтаахтар. Граннарча үлэлээбэбит. Хас дарааны бырайыагы (киин баблотекаһтан, методичкитон уопка «Айылаантан») онгортон министерство экспертинай сабыһыгэр түһэрбиппит. Комиссия иккигэр көмүскөннөдүк, грант билиһынтыаҥ биллиһиллэн, үбө көрүлүөхтээх. Ким үлэллир-хамсыыр, сана-сонуу идеялары киллэрэн айымныһаахтык үлэллир—ол үбүдөнөн, салгы үлэллиритэр кыахтапар көмүгэр олоробут. Төлөбүрдээх онгону онгоруу ырдыһытан түспэт, аруутун хонту руолга тутуулар. Правительство болдомтоһу уурам. Билиһэх министерствоһыт «бачачы киллэрнэхтээххэ» дигн быһаан түһэрбитин кулуунтарбыт кыахтарынан көрөп тыһыан бигэрэбит. Ону сорохтор үчүгөйдик толороллор, сорохтор ырааһынан кыйбаттар. Бу быһаамыт материалнай ороскуонһут 10%-нара буолар. Быһаамын толорор, ол аата, үлэллир-хамсыыр дигн штатта көмүскөннө, бюджеткка кирипэн үбүдэнэллэр. Уаһтардээх улахан объекттар, кулуунтар дыһалар бюджеткка киллэрэллэн штаттыһалар төлөнөн олордоҕо дик. Ону таба өйдөөн, байыахытар билиһи үлэһитэрибт нөһүлүннүлэрэ төлөбүрдээх дыһаллары ытталларыгар көмөлөһүөхтэрин наада.

Р. СЕМЕРЯКОВА.

